

การประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรีตถนิยมในการเสริมสร้างความคุ้มค่า
ในการจัดหางบประมาณของเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน*
THE ETHICAL APPLICATION OF ALTRUISM IN RECONSTRUCTING
THE VALUE OF MUNICIPALITY BUDGETING FOR DEVELOPING
THE SUSTAINABLE COMMUNITIES

ลักษณชจี ผาสุก

Lukkhajee Phasuk

ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง

Nipapan Kuwisetsang

สวัสดี อโหมทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: luk_noona@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความคุ้มค่าในการจัดหางบประมาณของเทศบาล โดยเฉพาะกรณีศึกษาของเทศบาลเมืองสระบุรี 2) เพื่อศึกษาหลักจริยธรรมแนวปรีตถนิยม ในฐานะเป็นเครื่องมือการวิจัยนี้ 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรีตถนิยมเพื่อเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดหางบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน 4) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และรูปแบบในการจัดหางบประมาณของเทศบาล และหน่วยงานอื่นๆ ที่มีหลักการในการจัดหางบประมาณแนวเดียวกัน โดยใช้หลักจริยธรรมแนวปรีตถนิยม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธีและแบบมีการหาเหตุผลด้วยการใช้วิจารณ์ญาณภายใต้กระบวนการ การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประเด็นปัญหาในการจัดหางบประมาณของเทศบาลเมืองสระบุรี ได้แก่ 1) พฤติกรรมของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดหางบประมาณของเทศบาลแต่ละฝ่ายนั้นเป็นการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ 2) พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลเหล่านั้นส่งผลต่อความคุ้มค่าของการจัดหางบประมาณของเทศบาลหรือไม่ 3) พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลเหล่านั้นส่งผลต่อความคุ้มค่าของการจัดหางบประมาณรายจ่ายของเทศบาลในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างไร

* Received 7 April 2019; Revised 28 April 2019; Accepted 28 April 2019.

2. หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดหางบประมาณ ของเทศบาล ได้แก่ 1) จริยธรรมแนวปรัตถนิยมตะวันตก อาทิ หลักปัญญานิยมของโสกราตีส เพลโต และอาริสโตเติล หลักประโยชน์นิยมของเจเรมี เบนธัมและจอห์น สจ๊วต มิลล์ หลักหน้าที่นิยมของอิมมานูเอล คานท์ และหลักธรรมาภิบาล 2) หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยมตะวันออก อาทิ หลักพุทธจริยศาสตร์ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. การประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลที่มีผลต่อการเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดหางบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

4. องค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ การนำกระบวนการทัศน์หลังนวยุคมาเป็นแนวทางในกระบวนการจัดหางบประมาณของเทศบาล โดยการปรับเปลี่ยนวิธีคิด พฤติกรรม และกระบวนการทำงานของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดหางบประมาณ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยการสานพลังการปรับตัว พลังการสร้างสรรค์ พลังการมีส่วนร่วม และพลังการแสวงหา เพื่อคัดสรรทางเลือกที่ดีที่สุดในการจัดหางบประมาณของเทศบาล โดยยึดหลักการของระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง และเติมเต็มความคุ้มค่าของงบประมาณให้เกิดความประหยัด โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม ด้วยการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของข้าราชการที่ดี ภายใต้การผานเสวนา หาจุดร่วม สงวนจุดต่างตามแนวกระบวนการทัศน์หลังนวยุค ด้วยความเข้าใจ เข้าถึง และมุ่งมั่นในการพัฒนา เพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้เกิดแก่ชุมชน ท้ายที่สุดประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ก็จะได้รับประโยชน์สุขจากการจัดหางบประมาณของเทศบาล

คำสำคัญ : จริยธรรมแนวปรัตถนิยม, การเสริมสร้างความคุ้มค่า, การจัดหางบประมาณของเทศบาล, การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the concept of the value of municipality budgeting, especially the case study of Muang Saraburi municipality. 2) To study the altruistic ethic as the tool of this research. 3) To apply the altruistic ethic in reconstructing the value of municipality budgeting for developing the sustainable communities, and 4) to create new body of knowledge and model of the value municipality and other departments based on using the altruistic ethic. This study was the qualitative research by methodology in dialectic method and also using the discursive reasoning under the process of analytic, appreciative and applicative approaches to contribute effective model in the Philosophical and Religious field.

The results of research were found as follows:

1. The problems of the value municipality budgeting in the Muang Saraburi municipality such as 1) the behaviors of persons concerning with the municipality budgeting which the right

and proper doing are or not. 2) Those behaviors can be managed how to be effected the value municipality budgeting. 3) For developing the sustainable communities, those behaviors to perform how those behaviors should be performed in the result of the expenditure budgeting of municipality.

2. The altruistic ethic is concerned with the reconstruction of the value municipality budgeting such as 1) Western altruistic ethic consisting of Socrates, Plato and Aristotle's Intellectualism, Utilitarianism of Jeremy Bentham and John Stuart Mill, Deontologism of Immanuel Kant and the principle of Good Governance. 2) Easter altruistic ethic consisting of Buddhist ethics and Philosophy of Sufficiency Economy.

3. To apply the altruistic ethic in the behavior modification of officials for effecting in reconstructing the municipality budgeting for developing the sustainable communities.

4. To create new body of knowledge by including the use of postmodern paradigm as the guideline of the municipality budgeting based upon the modification of mindset, behavior and procedure of persons concerning with budgeting by the upstream, midstream and downstream of process integrated with the powers of adaptivity, creativity, collaborativity and requisitivity. To select the best way of the municipality budgeting, it should be maintained by law, orders and should be fulfilled by the principle of saving, transparency, performance and profit for people. The good officials should be practised in the code of conduct. Also, for eventually leading to joyous benefits of people in communities occurred from the municipality budgeting, it should use the postmodern philosophical paradigm by the Royal initiated Developmental principals of His Majesty Rama IV of understanding, achieving and developing focus on the concept of searching for co-existence ideology, respecting different views, participating in reconciliatory dialogue leading to reconstruct the stable, prosperous and sustainable communities.

Keywords: Altruistic Ethic, Reconstructing the Value, Municipality Budgeting, Developing the Sustainable Communities

บทนำ

การจัดทำงบประมาณเป็นการวางแผนทางการเงินอันเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารและการดำเนินงานต่าง ๆ โดยปกติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการการดำเนินกิจกรรมขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสังคม ด้านการเมือง และด้านเศรษฐกิจ ในเอกสารงบประมาณจะแสดงถึงประมาณการรายรับและรายจ่ายจาก

แหล่งต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแสดงการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการต่าง ๆ ตามภารกิจและอำนาจหน้าที่ โดยการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจะต้องเป็นแผนงานที่ใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในท้องถิ่น กล่าวได้ว่า งบประมาณเป็นเอกสารของรัฐที่สามารถสื่อถึงประชาชน เพื่อให้ได้รับทราบถึงการใช้จ่ายเงินภาษีอากรต่าง ๆ ที่ประชาชนเสียภาษีให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะถูกนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างไรบ้าง ตรงต่อความต้องการของประชาชนหรือไม่ การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ เพื่อประชาชนจะได้ทราบและมีส่วนร่วมในการบริหาร อีกทั้งเกิดความเต็มใจที่จะเสียภาษีอากรแก่รัฐอย่างครบถ้วน

การที่เทศบาลได้ผลักดันให้ภารกิจหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้บรรลุเป้าหมายและเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อองค์กรและประชาชนในพื้นที่ได้นั้น ปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่ง คือ การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายให้สอดคล้องและเป็นไปเพื่อการแก้ไขและพัฒนาท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม แต่ปัจจุบัน การบริหารงบประมาณรายจ่ายของท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่สามารถตอบโจทย์ในด้านการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญอย่างยั่งยืนสมดังเจตนารมณ์ในการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นได้

งบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จัดทำขึ้นภายใต้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2541 (และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 3 พ.ศ. 2543) หมวด 3 ข้อ 23 ได้กำหนดให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต้องจัดทำร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปี เสนอต่อสภาท้องถิ่น ภายในวันที่ 15 สิงหาคมของทุกปี ประเด็นปัญหาด้านการจัดทำงบประมาณของเทศบาลในเชิงจริยธรรมส่งผลให้การจัดทำงบประมาณของเทศบาลไม่เกิดความคุ้มค่าเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงเกิดความสงสัยว่า

1. พฤติกรรมของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลแต่ละฝ่ายนั้น เป็นการกระทำที่ถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่
2. พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลเหล่านั้น จะทำอย่างไรให้ส่งผลต่อความคุ้มค่าของการจัดทำงบประมาณของเทศบาล
3. พฤติกรรมหรือการกระทำอย่างไร จึงจะช่วยส่งผลให้การจัดทำงบประมาณของเทศบาล ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างไร

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความกังวลและห่วงใยว่าหากปล่อยให้สถานการณ์เป็นไปในลักษณะเช่นนี้เรื่อยไป จะส่งผลให้งบประมาณของแผ่นดินต้องสูญสิ้นไปโดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองเท่าที่ควร และประเด็นสำคัญคือชุมชนท้องถิ่นจะไม่ได้รับการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ ผู้วิจัยจึงมีความคาดหวังว่า แนวคิดปรัชญาหลังนวยุค โดยเฉพาะหลักจริยธรรมแนวปรัถนิยม จะสามารถนำมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารงบประมาณของเทศบาล ให้เกิดความคุ้มค่าบนพื้นฐานของความสันติสุขและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความคุ้มค่าในการจัดหางบประมาณของเทศบาล โดยเฉพาะกรณีศึกษาของเทศบาลเมืองสระบุรี
2. เพื่อศึกษาหลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยมในฐานะเป็นเครื่องมือการวิจัยนี้ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความคุ้มค่า ในการจัดหางบประมาณของเทศบาล
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยม เพื่อการเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดหางบประมาณของเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนโดยเฉพาะกรณีศึกษาของเทศบาลเมืองสระบุรี
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และนำเสนอรูปแบบในการจัดหางบประมาณของเทศบาล และหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีหลักการในการจัดหางบประมาณแนวเดียวกัน โดยใช้หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารร่วมกับการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดหางบประมาณของเทศบาลเมืองสระบุรี

ขอบเขตเชิงพื้นที่ : ศึกษาการจัดหางบประมาณของเทศบาลเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี

ขอบเขตด้านเวลา : ศึกษาการจัดหางบประมาณ ในห้วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 และได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2560 - เดือนพฤษภาคม 2561

ขอบเขตด้านเนื้อหา : ศึกษาหลักการและแนวทางในการจัดหางบประมาณของเทศบาลรวมถึงพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางบประมาณของเทศบาล ศึกษาข้อมูล เอกสารและวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางบประมาณและหลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยม ดังนี้

1. จริยธรรมแนวปรัตถนิยมตะวันตก ได้แก่

- 1.1 หลักปัญญานิยมของโสกราตีส เพลโต และอาริสโตเติล
- 1.2 หลักประโยชน์นิยมของเจเรมี เบนธัม และจอห์น สจ๊วต มิลล์
- 1.3 หลักหน้าที่นิยมของอิมมานูเอล คานท์
- 1.4 หลักธรรมาภิบาลของสำนักนายกรัฐมนตรื

2. จริยธรรมแนวปรัตถนิยมตะวันออก ได้แก่

- 2.1 หลักพุทธจริยศาสตร์
- 2.2 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วย บุคคล 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มข้าราชการการเมือง มีนายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 5 คน 2) กลุ่มข้าราชการประจำ มีปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล หัวหน้าส่วนราชการ

และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำงบประมาณ จำนวน 13 คน และ 3) ประธานคณะกรรมการชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ทั้งหมด จำนวน 29 คน รวมทั้งหมด 47 คน

ผู้วิจัยได้นำผลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์กับหลักจริยธรรมหลังนวยุคแบบปรัตถนิยมในเชิงการให้เหตุผลทางจริยธรรม (ethical argumentation) ตามวิธีการการอภิปรายเหตุผล (discursive method) ภายใต้กระบวนการของการวิเคราะห์ (analysis) การวิจิักษ์ (appreciation) และ การวิธาน (application)

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความคุ้มค่าในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล โดยเฉพาะกรณีศึกษาของเทศบาลเมืองสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า

ความคุ้มค่า (Value) ในงานวิจัยนี้ หมายถึง การจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม โดยยึดประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง สามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืนได้ตามแนวคิดของหลักปรัชญาหลังนวยุค (postmodern philosophy) ผลจากการศึกษาพบว่า การจัดทำงบประมาณของเทศบาลเมืองสระบุรี ยังไม่เกิดความคุ้มค่าเท่าที่ควร เนื่องจากงบประมาณที่จัดสรรเพื่อดำเนินการตามแผนงานสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นแผนงานหลักในการส่งเสริมและพัฒนาความยั่งยืนให้แก่ชุมชน มีเพียง 3.50 % เท่านั้น ซึ่งถือว่าน้อยมากหากเทียบกับแผนงานอื่น ๆ และความจำเป็นในการพัฒนาชุมชน อีกทั้งโครงการ/กิจกรรม ที่จัดสรรงบประมาณลงไปดำเนินการในชุมชนนั้น ส่วนใหญ่เป็นโครงการ/กิจกรรมที่ใช้ระยะเวลาสั้น ไม่ค่อยมีโครงการที่ต่อเนื่องหรือต่อยอดการดำเนินงานที่จะสามารถทำให้ชุมชนเข้มแข็งเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ ดังนั้น งบประมาณส่วนใหญ่ใช้เพื่อการก่อสร้าง สร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ การทุ่มเทในการพัฒนาชุมชนให้สามารถยืนด้วยตัวเองมีน้อยมาก ไม่เกิดความต่อเนื่อง และไม่สามารถทำให้เกิดความยั่งยืนได้

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ทั้งจากการวิเคราะห์ทางเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ต้นตอหรือบ่อเกิดของปัญหาที่พบส่วนใหญ่ น่าจะมาจากคนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลเมืองสระบุรี ซึ่งผู้วิจัยมองสภาพการณ์ตามความเป็นจริงที่บุคคลเหล่านั้น เลือกระทำในกระบวนการจัดทำงบประมาณ เหตุผลน่าจะมาจากการจัดทำงบประมาณของเทศบาลนั้น มีระเบียบ กฎหมาย และหลักเกณฑ์ที่กำหนดขั้นตอน และขอบเขตในการถือปฏิบัติ ประกอบกับมีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐกำกับกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการอยู่ โดยมีหน่วยตรวจสอบว่าได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการอย่างถูกต้อง ครบถ้วนหรือไม่ ทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำงบประมาณ ยึดระเบียบกฎหมายเป็นที่ตั้ง เพราะกลัวความผิดที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานนั้น ๆ เจ้าหน้าที่ผู้จัดทำงบประมาณจึงยึดติดกับกรอบของระเบียบ กฎหมายที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นกฎสากลที่ทุกคนและทุกฝ่ายยอมรับได้ โดยยึดหลักวามันขมิมนิยม หรือหลักปรัชญานวยุคเป็นแนวทางในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายของเทศบาล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาหลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยมในฐานะเป็นเครื่องมือการวิจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความคุ้มค่า ในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยม ซึ่งเป็นหลักปรัชญาหลังนวยุคมาช่วยเติมเต็มกระบวนการจัดทำงบประมาณของเทศบาล ที่ถือปฏิบัติตามปรัชญานวยุคให้มีความคุ้มค่ามากขึ้น โดยคัดสรรหลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยมทั้งตะวันตกและตะวันออกมาเป็นแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

จริยธรรมแนวปรัตถนิยมตะวันตก ได้แก่ หลักปัญญานิยมของโสกราตีส เพลโต และอาริสโตเติล โสกราตีส ได้สร้างหลักการสำคัญเกี่ยวกับคุณธรรม หรือจริยธรรม คือ ความรู้ คุณธรรม เป็นสิ่งที่อาจแสวงหาค้นพบได้ และคุณธรรมเป็นสิ่งที่อาจสอนและเรียนรู้ได้ คุณธรรมทางสังคมที่สูงที่สุด คือ ความยุติธรรม ดังนั้น เป้าหมายสูงสุดของชีวิตการเมือง คือ คุณธรรม และรัฐที่ดีที่สุด คือ รัฐที่มีการปกครองแบบอภิชนาธิปไตย (Aristocracy) หรือรัฐผสม (Mixed Regime) โสกราตีส เชื่อว่า เมื่อราชากลายเป็นปรัชญาเมธี หรือเมื่อปรัชญาเมธีกลายเป็นราชาเท่านั้น รัฐที่ดีที่สุดจึงจะเกิดขึ้นได้ เพลโต มีแนวความคิดหลักด้านจริยธรรมว่า ผู้ปกครองหมายถึงนักปราชญ์ (Philosopher King) หรือผู้ทรงคุณธรรมควรเป็นผู้ปกครอง และเมื่อความรู้คือคุณธรรม จึงจำเป็นต้องแสวงหาและฝึกฝนอบรมคนที่มีรู้ได้ดีที่สุด เพื่อเสริมสร้างผู้ปกครองที่เป็นธรรม เพลโตแบ่งประเภทของคุณธรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ปรีชาญาณ 2) ความกล้าหาญ 3) การรู้จักประมาณ และ 4) ความยุติธรรม อาริสโตเติล ปรัชญาการเมืองของอาริสโตเติลมุ่งที่จริยธรรมเป็นประการสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อวางมาตรฐานความประพฤติ ปฏิบัติ และข้อวัตรทางศีลธรรมจรรยา อันหมายถึง กฎหมาย ซึ่งแจกแจงออกเป็นแบบแผนทางสังคม และระบอบการปกครอง รวมทั้งมาตรฐานทางจริยธรรมที่ราษฎรจะต้องประพฤติปฏิบัติตาม ทั้งหมดเรียกว่า “รัฐธรรมนุญ” คุณธรรมหลักตามแนวคิดของอาริสโตเติล มี 4 ประการ คือ 1) ความรอบคอบ 2) ความกล้าหาญ 3) การรู้จักประมาณ และ 4) ความยุติธรรม อีกหลักจริยธรรมคือ ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) เป็นทฤษฎีทางจริยศาสตร์ ที่ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินความผิดถูก ชั่วดี กล่าวคือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด ถือเป็นการกระทำที่ดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) และเนื่องจากประโยชน์นิยมเป็น จริยศาสตร์ที่เน้นเป้าหมาย (End Ethics) จึงพิจารณาความถูกผิดของการกระทำที่ผลของการกระทำ โดยไม่นำตัวการกระทำมาตัดสิน ไม่ว่าจะกระทำนั้นจะประกอบด้วยเจตนาดีหรือไม่ก็ตามสาระสำคัญของประโยชน์นิยมถือว่า ความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ ความสุขจึงเป็นตัวตัดสินว่าการกระทำดี ไม่ดี ควร ไม่ควร ถูกหรือผิด ถ้าการกระทำใดที่กระทำแล้วให้ประโยชน์สุขมากกว่าก็ถือว่าการกระทำนั้นก็ดีกว่า และควรกระทำมากกว่า อนึ่ง ประโยชน์สุขในที่นี้มีได้หมายถึงประโยชน์สุขของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่หมายถึงประโยชน์สุขของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตาม "หลักมสุข" ที่ว่า "ความสุขที่มากที่สุด ของคนจำนวนมากที่สุด" ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงโทษหรือความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นด้วย โดยทุกข์หรือโทษที่เกิดขึ้นต้องไม่มากกว่าประโยชน์ที่ได้รับ และในบางกรณีที่ต้องเลือกกระทำ เนื่องจากทุกทางเลือกนั้นล้วนแต่ก่อให้เกิดความทุกข์ ก็ให้ถือว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดความทุกข์น้อยกว่าเป็นการกระทำที่ให้ความ สุขมากกว่าทางเลือกอื่น ๆ ประโยชน์นิยมเป็นแนวคิดที่เอื้อต่อการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประโยชน์นิยมยังเป็นปรัชญาที่รองรับรัฐสวัสดิการในยุคปัจจุบัน ผู้ที่สร้างระบบ คือนักปฏิรูปสังคม เจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham: 1742-1832) จอห์น สจิวต มิล (John Stuart Mill: 1806-1873) และยังมีหลักฐานที่นิยมของอิมมานูเอล คานท์ ลัทธิที่ยึดมั่นในคุณธรรม

หรือเหตุผลอย่างเคร่งครัด หรือ Moral Purism แปลว่า บริสุทธิ์นิยมทางศีลธรรม หรือบางทีก็เรียกว่า หน้าที่นิยม เพราะเน้นที่หน้าที่เป็นหลัก ศีลธรรมของค่าน้ำ จึงอยู่ที่การเอาชนะอารมณ์และตั้งอยู่บนเหตุผล และหลักธรรมาภิบาล มีหลักการที่คล้ายคลึงกับหลักจริยธรรมแนวปรีตถนิยม เพราะเป็นหลักที่มุ่งเน้นการกระทำเพื่อความถูกต้อง รอบคอบ โปร่งใส มีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ และที่สำคัญเน้นการสร้างคุณค่าในกิจกรรมที่ทำ

หลักจริยธรรมแนวปรีตถนิยมตะวันออก ได้แก่ หลักพุทธจริยศาสตร์ มีแนวคิดคล้ายกับปรีตถนิยม เพราะเป็นหลักธรรมในการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเป็นกำลังในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จด้วยความมั่นใจและปลอดภัย ซึ่งหลักที่ผู้วิจัยนำมาใช้ ได้แก่ หลักธรรม 4 ประการ (พละ 4) โดยมีเนื้อหา 1) ปัญญาพละ หมายถึง ปัญญาที่เป็นกำลัง ให้รู้ดี รู้ชอบ รู้ถูกต้อง แล้วปฏิบัติตนในทางที่ถูกที่ควรทั้งกายและใจ เพื่อจะได้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข 2) วิริยะพละ หมายถึง ความเพียรพยายามที่เป็นพลัง ในการทำให้คนเราไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ โดยความเพียรนั้นต้องเป็นความเพียรชอบ 3) อณวัชพละ หมายถึง การกระทำที่ไม่มีโทษเป็นกำลัง คือทำในสิ่งที่ดีที่เป็นมงคลผู้กระทำจะเกิดความเจริญก้าวหน้า การกระทำที่กล่าวนี้มี 3 ทาง คือ กายกรรม วชิกรรม และมโนกรรม 4) สังคหพละ หมายถึง การสงเคราะห์เป็นกำลังเพราะคนเมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม ก็ควรจะช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อสร้างความรักความสามัคคี ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมในการสงเคราะห์ผู้อื่น เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา พละ 4 นี้ เป็นธรรมที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจและปลอดภัยแล้วยังส่งเสริมให้เกิดความสงบสุขด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี เอื้อเพื่อเอื้อแผ้วช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนหรือสังคมนั้นๆ ให้มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนต่อไป และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรีตถนิยมเพื่อการเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดงบประมาณของเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน โดยเฉพาะกรณีศึกษาของเทศบาลเมืองสระบุรี มี 3 ประเด็น ผลการศึกษาพบว่า

1. พฤติกรรมของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดงบประมาณของเทศบาลแต่ละฝ่าย จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลรวมถึงการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดงบประมาณ หากมองด้วยมุมมองทางปรัชญาและศาสนา การจัดงบประมาณของเทศบาลในปัจจุบัน มีความไม่ลงตัวกันทางกระบวนทรรศน์ทางปรัชญา โดยเฉพาะกระบวนทรรศน์นวยุคและกระบวนทรรศน์หลังนวยุค กล่าวคือ ในมุมมองของผู้จัดงบประมาณ คือ ข้าราชการ โดยเฉพาะข้าราชการประจำ ยังมีความยึดมั่นถือมั่นในแนวคิดแบบวจนัมชัณนิยนิยม (Logocentrism) ซึ่งเป็นแบบรวมศูนย์อำนาจ ขณะที่ความต้องการหรือความคาดหวังของประชาชนอยากให้ดำเนินการจัดงบประมาณแบบหลังนวยุค (Postmodern Budgeting) คือ การจัดงบประมาณที่มีส่วนร่วมของภาคชุมชนและมีความโปร่งใส โดยเฉพาะคาดหวังการ

จัดทำงบประมาณแบบปรัตถนิยม (Altruistic Budgeting) สองแนวคิดนี้มีความแตกต่างกันคือการจัดทำงบประมาณแบบนวยุคเป็นการกระจุกอำนาจที่ระบบราชการเท่านั้น ขณะที่แบบหลังนวยุคเป็นการกระจายอำนาจสู่ภาคประชาชนถึงความต้องการที่แท้จริง วิธีคิดของกระบวนทรรณหลังนวยุคสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล โดยเฉพาะกรณีศึกษาของเทศบาลเมืองสระบุรีนั้น โดยการหลอมรวมวิธีคิดของทุกกระบวนทรรณ เพื่อพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่แท้จริงของการจัดทำงบประมาณนั้น คือ การทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีประโยชน์สุข หากการจัดทำงบประมาณของเทศบาลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน ควรปรับวิธีคิด (Mindset) ของผู้จัดทำงบประมาณ หากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำงบประมาณมีความคิดการจัดทำงบประมาณแบบนวยุค พฤติกรรมของบุคคลยังคงยึดถือกฎหมาย ระเบียบว่าด้วยการจัดทำงบประมาณ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ตามตัวบทที่ถูกระบุกำหนด (วจนมชฌมณยม) ผู้ดำเนินการจัดทำอาจจะมีผลประโยชน์ทับซ้อน หรืออคติในการจัดสรรงบประมาณ แต่หากวิธีคิดถูกยกระดับเป็นการจัดสรรงบประมาณแบบหลังนวยุคในการเสริมมุมมอง วิธีคิด และรับฟังความต้องการของประชาชน ความคุ้มค่าในการจัดทำงบประมาณจะเกิดประโยชน์สุขอย่างแท้จริง

2. พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลเหล่านั้นจะอย่างไรให้ส่งผลต่อความคุ้มค่าของการจัดทำงบประมาณของเทศบาล การจัดทำงบประมาณของเทศบาลนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้เงินอย่างไรให้ถูกต้องเป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดความคุ้มค่าในการอนุมัติของแต่ละประเภท โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่า สิ่งที่เป็นกลไกสำคัญของการจัดทำงบประมาณของเทศบาล คือ บุคคล โดยเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำงบประมาณ ทั้งในระดับปฏิบัติการ ดำเนินการ และสั่งการ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2552) ดังนั้น เมื่อยอมรับการจัดทำงบประมาณของเทศบาลแบบนวยุคยังมีจุดบกพร่อง มีช่องโหว่ที่ไม่สามารถทำให้เกิดความคุ้มค่า ในการนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน จึงควรเสริมด้วยแนวคิดการจัดทำงบประมาณของเทศบาลแบบหลังนวยุค โดยใช้หลักจริยธรรมแบบประโยชน์นิยมของมิลล์ในการดำเนินการจัดอบรมเพาะบ่มอุปนิสัยของเจ้าหน้าที่รัฐให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เพื่อให้การจัดทำงบประมาณของเทศบาล ได้เกิดความคุ้มค่า ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดทางจริยธรรมของอิมมานูเอล คานท์ และพุทธจริยศาสตร์ มาเป็นแนวทาง เพื่อนำไปใช้แก้ไขปัญหานี้ โดยคานท์มีความเชื่อในตัวมนุษย์ว่ามีสมรรถภาพพิเศษที่เรียกว่า ปัญญาชั้นเหตุผลปฏิบัติ (Practical Reason) ที่จะทำให้มนุษย์สามารถเข้าถึงหลักการของศีลธรรมว่าต้องทำตามหน้าที่ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากมโนธรรมของมนุษย์ที่พึงปฏิบัติ เป็นความสำนึกในหน้าที่ที่จะแสดงตัวของมันออกมาในรูปของคำสั่งเด็ดขาด ซึ่งจะปราศจากเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น จะมีเพียงแต่โครงสร้าง 3 ประการ คือ 1) จงทำสิ่งที่เมื่อทำแล้วจะกลายเป็นสากลได้ 2) จงปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์เช่นเดียวกับที่ปฏิบัติต่อตนเอง กล่าวคือ ไม่ควรทำตนให้เป็นเครื่องมือของคนอื่น และไม่ควรถ้าให้คนอื่นเป็นเครื่องมือของตน 3) มนุษย์ทุกคนเป็นสมาชิกของอาณาจักรแห่งเป้าหมายเดียวกัน (พระมหาประทีป สิริปัญญา, 2558)

ผู้วิจัยเสนอว่า แนวทางของการทำหน้าที่ทางศีลธรรมของคานท์นั้น เป็นสิ่งที่ดี ประเสริฐมาก แต่การนำมาประยุกต์ใช้ในระดับพื้นฐานเพื่อการเพาะบ่มจิตใจของผู้ปฏิบัติงานในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล เห็นจะก่อให้เกิดประโยชน์ได้ยากและต้องใช้เวลาที่นาน ผู้วิจัยเสนอว่า ควรปลูกฝังในการตระหนักศีลธรรมพื้นฐานในพุทธจริยศาสตร์ เพื่อความตั้งมั่นในการทำหน้าที่ตามหลักศีลธรรม โดยเฉพาะตามศาสนาของตนอย่าง

เครื่องครัด จะไม่เป็นปัญหา เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ หากดำรงตนตั้งมั่นในพุทธจริยศาสตร์ ทั้งในระดับศีลและธรรมแล้ว จะทำให้เป็นพื้นฐานที่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ในระดับศีล ขอให้ประพฤติ ปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น คือ ศีล 5 อย่างเคร่งครัด ปัญหาต่าง ๆ จะไม่มี สิ่งที่เป็นปัญหาการคอร์รัปชัน การฉ้อราษฎร์บังหลวงต่าง ๆ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม เช่น สัมมาอาชีวะ จะไม่เป็นสาเหตุของการประพฤติมิชอบในวงราชการ สัมมาอาชีวะ เป็นหลักของการแสวงหาทรัพย์โดยชอบธรรม ไม่ข่มเหงเบียดเบียน โดยการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อการแสวงหาทรัพย์โดยมิชอบ

การประพฤติปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณ หลักจริยธรรม เป็นเกราะภูมิคุ้มกันของคุณลักษณะความดีพร้อม (integrity) ของข้าราชการในการจัดทำงานประมาณของเทศบาล เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าตามหลักธรรมาภิบาล ผู้วิจัยมองว่า ความคุ้มค่าตามหลักธรรมาภิบาล ควรมืองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ส่วน คือ กฎหมาย จรรยาบรรณ และจริยธรรม

หลักคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นแม่แบบเชิงบูรณาการของพุทธจริยธรรมกับจริยธรรมสากลในจริยธรรมตะวันตก เช่น คุณธรรมแม่บท 4 ประการ ของอาริสโตเติล แนวทางการบ่มเพาะอุปนิสัยของข้าราชการเพื่อให้เข้าถึงคุณธรรมแห่งความดีพร้อม ตามอย่างที่อาริสโตเติล ผู้ซึ่งยึดถือแนวคิดแบบเอกภพนิยม (Cosmopolitanism) นั่นคือ มีความยินดีทำทุกอย่างเพื่อคุณภาพชีวิตตนเอง ของเพื่อนมนุษย์ทุกคนและเอกภพทั้งปวง ด้วยการดูแลให้ทุกคนและทุกสิ่งมีส่วนร่วมในคุณภาพของกันและกัน (Caring and sharing) โดยถือสัจธรรมว่าทุกสิ่งจะเดินหน้าไปด้วยดีพร้อมกัน โดยดูแลกันตามความรู้ความสามารถบนพื้นฐานคุณธรรมแม่บท 4 ประการ (กิริติ บุญเจือ, 2555) คือ ความรอบคอบ ความกล้าหาญ การรู้จักประมาณและความยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธจริยธรรมว่าด้วยฆราวาสธรรม 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำมาตระหนักใช้ ผู้วิจัยเชื่อว่าการจัดทำงานประมาณของเทศบาลจะมีความโปร่งใส กล้าที่จะเผชิญหน้าต่อการตรวจสอบความถูกต้อง ทำให้เกิดการใช้งบประมาณอย่างประหยัด ได้เนื้อหาที่มาจากกาใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่อย่างคุ้มค่า นำไปสู่การสร้างประโยชน์สุขตามที่ปรารถนา

เมื่อข้าราชการที่เกี่ยวข้องในการจัดทำงานประมาณของเทศบาลมีภูมิคุ้มกันเพียงพอแล้ว ลำดับต่อไป ผู้วิจัยมองว่า ควรนำไปสู่การแสดงออกของพลังด้วยหลักพุทธจริยธรรมแห่งพละธรรม 4 ประการ คือ ปัญญา พละ วิริยพละ อดวัชชพละ และสังคหพละ ด้วยการสร้างพลังแห่งการสร้างสรรค์ พลังแห่งการปรับตัว พลังแห่งการแสวงหา และพลังแห่งความร่วมมือ สิ่งเหล่านี้จะเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้จัดทำงานประมาณของเทศบาลให้ส่งผลต่อความคุ้มค่าของการจัดทำงานประมาณของเทศบาลได้

3. พฤติกรรมหรือการกระทำอย่างไร จึงจะช่วยส่งผลให้การจัดทำงานประมาณของเทศบาล ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างไร วิธีการคิดจากเดิมและเป็นอยู่ในปัจจุบันของการจัดทำงานประมาณของเทศบาล ที่เป็นแบบนวยุค โดยยึดกรอบวจนัมขมิณนิยม มาเสริมวิถีคิดการจัดทำงานประมาณแบบบนลงล่าง (Top-Down Approach) ที่บัญชาการหรือแสดงความต้องการจากผู้บังคับบัญชาสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา หรืออีกนัยหนึ่ง จากข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐมาสู่ภาคประชาชนหรือชุมชน มาเป็นการจัดทำงานประมาณจากล่างขึ้นบน (Bottom-Up Approach) ที่เริ่มจากความต้องการที่แท้จริงของภาคประชาชนหรือชุมชน แล้วนำเสนอตาม

ความเหมาะสมของภาครัฐ และสำหรับในประเด็นข้อที่ 2 คุณลักษณะความดีพร้อมของผู้จัดทำงบประมาณ เพื่อเป็นรากฐานในความโปร่งใส สำหรับในประเด็นนี้ ผู้วิจัยอภิปรายภายใต้กรอบแนวคิดของคำว่า “เข้าใจ-เข้าถึง-พัฒนา” ดังต่อไปนี้

3.1 ความเข้าใจในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ผู้จัดทำงบประมาณควรมีความเข้าใจก่อนว่า อะไรคือจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการจัดทำงบประมาณ

3.2 การเข้าถึงการจัดทำงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ผู้วิจัยขอแนะนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์ไทย รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี ได้พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย การจัดทำงบประมาณของเทศบาลนั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ด้วยการถอดบทเรียนอันเป็นองค์ความรู้ที่พระองค์ได้พระราชทานไว้ (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560) ผู้วิจัยมองว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่มุ่งส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีการอยู่ดี กินดี ด้วยการรู้จักปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด การประพฤติตน ความสัมพันธ์กับบริบทรอบตัวเรา ทำที่การอยู่ร่วมกับสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นแนวคิดที่ย้อนกลับมามองตนเองบนหลักการที่ว่า ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

3.2.1 เป็นแนวทางของการสร้างพลังการรวมกลุ่ม ภายใต้ระบบกลไกของการผลิต การตลาด การจัดการ การพัฒนาสังคม โดยมีฐานสำคัญ คือ ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดการรวมกลุ่ม เพื่อนำไปสู่กิจกรรมต่าง ๆ

3.2.2 เป็นการสร้างระบบเครือข่ายที่เกิดจากความร่วมมือ พลังการมีส่วนร่วมของหลาย ๆ ฝ่าย ผู้วิจัยมองว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการสร้างความสุขตามกระบวนการทศวรรษหลังนวยุค ด้วยเหตุผลที่เป็นมรรควิธีของการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานความไม่ประมาทในชีวิต ภัย และสภาพการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทั้งหลาย โดยใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทาทางสายกลางของการดำรงตนให้อยู่อย่างพอดี พอเพียง พอเหมาะ ไม่ฟุ่มเฟือยอย่างไร้ประโยชน์ ไม่ยึดวัตถุเป็นที่ตั้ง ดำรงชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ มีวิจารณ์ญาณในการไตร่ตรองอย่างเป็นเหตุเป็นผลตามสภาพแวดล้อม ให้อารมณ์แจ่มใส สิ่งไม่ดี สิ่งที่มีคุณ สิ่งที่ไม่มีความดี ประโยชน์ และมีใช้ประโยชน์ ตามสภาพความเป็นจริง และเสริมสร้างคุณลักษณะภายในของการ “รู้จักสามัคคี” บนพื้นฐานเมตตาธรรม แล้วนำไปสู่การพัฒนาเชิงบูรณาการได้อย่างสมเหตุสมผล (สวัสดี อโณทัย, 2558)

ยิ่งกว่านั้น ผู้วิจัยเสนอว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการสร้างความสุขระดับประโยชน์สุขนี้ ด้วยเหตุที่ว่าเป็นแนวทางแห่งการสมานเสวนานำมาสู่การปฏิบัติด้วยการขับเคลื่อนชุมชนหรือองค์กรให้เกิดการมีผู้นำ การสร้างผู้นำและแกนนำของชุมชนหรือองค์กร ไม่ได้เน้นเชิงโครงสร้างอำนาจที่ตำแหน่งผู้นำสูงสุดของชุมชนแล้ว ต้องเป็นผู้มีอำนาจเบ็ดเสร็จ แต่เน้นที่ผู้นำในตำแหน่งรองๆ ลงมา ที่อยู่ในระดับผู้ขับเคลื่อนหลักสามารถกระทำการให้เกิดความผูกพัน มุ่งมั่นที่จะสร้างชุมชนหรือองค์กรแห่งประโยชน์สุขร่วมกัน (ขนิษฐากาญจนรังษิณนท์ และคณะ, 2554) ผู้วิจัยมองว่า แนวคิดจริยธรรมแบบปรีตานิยมที่ปรากฏในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะรากฐานที่สำคัญของการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน นั่นคือ เน้นการก่อให้เกิดวัฒนธรรมของการให้ และคุณค่าของการสร้าง

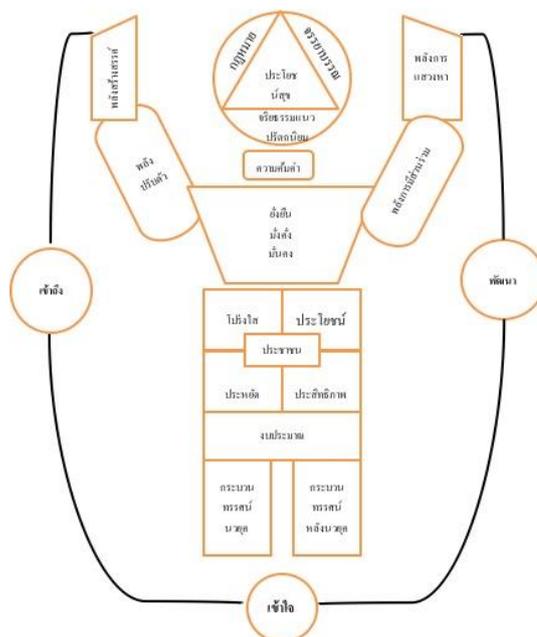

ประโยชน์ให้กับผู้อื่น เป็นวัฒนธรรมของการแบ่งปัน มิใช่วัฒนธรรมแห่งการแข่งขัน วัฒนธรรมแห่งการแข่งขันนี้เป็นการสร้างความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับได้

3.2.3 การพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนด้วยการจัดทำงบประมาณรายจ่ายของเทศบาลอย่างมีความคุ้มค่า ผู้วิจัยได้นำหลักจรรยาบรรณของผู้จัดทำงบประมาณที่ต้องมีในการจัดทำงบประมาณ และสิ่งที่น่าสนใจเสริมสร้างการเติมเต็มของผู้จัดทำงบประมาณในการครองตนให้อยู่ในหลักจริยธรรมปรีตถนิยม ทั้งแนวคิดของประโยชน์นิยมแบบเบนธัม ประโยชน์นิยมแบบมิลล์ หลักจริยธรรมสากลตามแนวคิดของอริสโตเติล หลักศีลธรรมในหน้าที่นิยมของคานท์ (วิทย์ วิศทเวทย์, 2532) ศีลธรรมในพุทธจริยศาสตร์ อีกทั้ง การนำวัฒนธรรมการดำเนินวิถีชีวิตตามแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ทั้งกฎหมาย จริยธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรม และจรรยาบรรณ เหล่านี้ ต่างนำมาเป็นรากฐานสำคัญ เพื่อเสริมความแข็งแกร่งในหลักธรรมาภิบาลอันประกอบด้วย 6 หลักการ คือ 1) หลักนิติธรรม การใช้กฎหมายเพื่อความเป็นธรรมของสมาชิกในสังคม และทุกคนต้องยินยอมพร้อมใจ และถือปฏิบัติร่วมกัน 2) หลักคุณธรรม การเชื่อมั่นและยอมรับมาปฏิบัติในความถูกต้องดีงาม เพื่อเสริมสร้างค่านิยมของผู้ปฏิบัติงานในสังคมนั้น ๆ 3) หลักความโปร่งใส การที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยระบบและกลไกการทำงานของหน่วยงานให้มีความโปร่งใส เพื่อความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน 4) หลักการมีส่วนร่วม การทำให้ประชาชนในสังคมมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจ เป็นช่องทางให้ประชาชนได้แจ้งการโต้สวนสาธารณะ การแสดงประชามติต่าง ๆ 5) หลักความรับผิดชอบ มุ่งให้เกิดการบริการที่ดีแก่ผู้มารับบริการ เพื่ออำนวยความสะดวก และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และ 6) หลักความคุ้มค่า การบริหารจัดการที่มุ่งประหยัด และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

จากการประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรีตถนิยมทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่า จะสามารถเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลเมืองสระบุรี เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนได้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อองค์ความรู้ใหม่ และรูปแบบการจัดทำงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า

จากภาพข้างต้น รูปแบบที่ผู้วิจัยได้ตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการทำวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยมในการเสริมสร้างคุณค่าในการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ผู้วิจัยมีมุมมอง ดังนี้

การดำเนินการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาล ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำควรวางกรอบใหญ่แนวทางด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในฐานะแบบอย่างของการน้อมนำมาเป็นต้นแบบของข้าราชการไทย ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยหลักของความเข้าใจเป็นการใช้วิจารณ์ญาณในการมองเห็นสิ่งที่ปัญหาของสังคมซึ่งมีความซับซ้อน มีความหลากหลายของสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเหล่านั้น จำเป็นต้องใช้สัมมาปัญญาในการวิเคราะห์ด้วยการพยายามจำแนก แยกแยะสิ่งที่ปัญหา รากเหง้าของปัญหาเหล่านั้นให้ชัดเจน เมื่อสามารถมองเห็นปัญหาอย่างถ่องแท้แล้ว จึงนำไปสู่การรู้จักใช้ปัญญาในการแสวงหาคำตอบ โดยวิธีการย้อนอ่านภูมิปัญญาคิดของมนุษยชาติ ไม่ได้ปฏิเสธวิถีคิดของใคร หลักคิดภาพรวม โดยมุ่งแสวงหาคำตอบผ่านกระบวนการทางปรัชญาของมนุษยชาติ ตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ ยุคโบราณ ยุคกลาง ยุคสมัยใหม่หรืออนุยุค และหลังยุคสมัยใหม่หรือหลังอนุยุค หลังจากนั้นเลือกบางแนวคิดที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ กรณีของการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาล ควรมีการเริ่มวิเคราะห์ให้เห็นสิ่งที่ปัญหาที่เป็นสาเหตุทำให้การจัดทำงานงบประมาณของเทศบาลไม่เกิดความคุ้มค่าจากสาเหตุใด ทางออกที่จะนำมาเสริมให้มีความคุ้มค่าควรใช้แนวทางใด โดยเลือกวิธีการที่เหมาะสมนั้น ด้วยการเข้าถึง เมื่อได้มีการประเมินคุณค่าหรือ วิจัยวิธีการเข้าถึงทางออกของปัญหาแล้ว จึงนำไปสู่การเลือกแนวทางนั้นมาเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ หรือวิธานให้เกิดการพัฒนา ที่จะนำไปสู่เป้าหมายของความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และก่อให้เกิดประโยชน์สุข

การดำเนินการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาลในกรอบย่อยที่ขับเคลื่อนให้เกิดความคุ้มค่า โดยการนำกรอบใหญ่มาวินิจฉัยได้ทำให้เข้าใจว่า สิ่งที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้ไม่บรรลุความคุ้มค่า สืบเนื่องจากการบริหารจัดการของรัฐยังวังวนอยู่กับวัฒนธรรมนิยมของกระบวนการนวยุค โดยเฉพาะหลักนิติธรรม กฎหมายระเบียบการต่าง ๆ ข้อบังคับ คำสั่งกระทรวง แนวทางการเสริมสร้างให้เกิดความคุ้มค่า ควรนำวิถีคิดแบบกระบวนการนวยุคกับการเสริมสร้างความคุ้มค่าด้วยหลักจริยธรรมแบบปรัตถนิยม อันประกอบด้วยหลักประโยชน์นิยมของเบนธัม หลักประโยชน์นิยมของมิลล์ หน้าที่นิยมของคานท์ หลักคุณธรรมสากลของอาริสโตเติล รากฐานจริยธรรมทางตะวันออก เช่น หลักพุทธจริยศาสตร์ แล้วนำมาสู่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จนนำมาสร้างเป็นหลักธรรมาภิบาล แล้วจึงนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการพัฒนาการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาล

หลักจริยธรรมแบบปรัตถนิยม นำมาใช้ในการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาล โดยการตระหนักหลัก 5 ป. คือ 1) ต้องมีความประหยัด ให้เกิดความคุ้มค่าในการนำภาษีของประชาชนมาบริหารจัดการใช้จ่าย 2) ต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบการนำเงินงบประมาณไปใช้ตามโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่มีการแอบแฝงหรือผลประโยชน์ทับซ้อน 3) ต้องมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด มีระบบกลไกอย่างชัดเจน สามารถนำไปสู่การประเมินผลแต่ละขั้นตอนได้ 4) ต้องเป็นสิ่งที่มิประโยชน์กับชุมชนสังคมโดยรวม มิใช่

เป็นประโยชน์ส่วนตนของใครคนใดคนหนึ่ง และสุดท้าย 5) ต้องคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในฐานะผู้เสียภาษี

การพัฒนาชุมชนด้วยการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาลนั้น ควรเป็นไปเพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยอาศัยการเสริมสร้างด้วยพลังแห่งสร้างสรรค์ พลังแห่งการปรับตัว พลังแห่งการแสวงหา และพลังแห่งการมีส่วนร่วม ทั้งหมดนี้ ต้องหลอมรวมที่เกิดจากการระเบิดจากภายในชุมชนบนพื้นฐานความมีเอกภาพบนความหลากหลายด้วยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ จะนำไปสู่ความคุ้มค่าที่มุ่งการสร้างประโยชน์สุขอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการบูรณาการอย่างเป็นเหตุเป็นผลของการใช้กฎหมาย จรรยาบรรณ และหลักจริยธรรมแบบปรัตถนิยมในการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนได้

สรุป

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยมในการเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาลเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน โดยเฉพาะกรณีศึกษาเทศบาลเมืองสระบุรี นั้น ผู้วิจัยได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดทำงานงบประมาณที่ใช้หลักจริยธรรมแนวปรัตถนิยม ซึ่งเป็นหลักปรัชญาหลังนวยุค มาสร้างกระบวนการในการเติมเต็มแนวคิดและวิธีการในการดำเนินการจัดทำงานงบประมาณในรูปแบบเติม ที่ยึดเฉพาะหลักระเบียบ กฎหมาย ในการปฏิบัติงาน มาเป็นการปรับวิธีการดำเนินงานด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยเลือกวิธีการที่เหมาะสมนั้น ด้วยการเข้าถึง เมื่อได้มีการประเมินคุณค่าหรือวิจักษ์วิธีการเข้าถึงทางออกของปัญหาแล้ว จึงนำไปสู่การเลือกแนวทางนั้นมาเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้หรือวิธานให้เกิดการพัฒนาที่จะนำไปสู่เป้าหมายของความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน โดยปฏิบัติงานภายใต้หลัก 5 ป คือ 1) ต้องมีความประหยัด 2) ต้องมีความโปร่งใส 3) ต้องมีประสิทธิภาพ 4) ต้องเป็นสิ่งที่มิประโยชน์กับชุมชนสังคมโดยรวม 5) ต้องคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน โดยอาศัยการเสริมสร้างด้วยพลังแห่งสร้างสรรค์ พลังแห่งการปรับตัว พลังแห่งการแสวงหา และพลังแห่งการมีส่วนร่วม ทั้งหมดนี้ต้องหลอมรวมที่เกิดจากการระเบิดจากภายในชุมชนบนพื้นฐานความมีเอกภาพบนความหลากหลายด้วยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ จะนำไปสู่ความคุ้มค่าที่มุ่งการสร้างประโยชน์สุขอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการบูรณาการอย่างเป็นเหตุเป็นผลของการใช้กฎหมาย จรรยาบรรณ และหลักจริยธรรมแบบปรัตถนิยมในการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาล เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาคุณค่าของการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม เพื่อปรับทัศนคติของคนในสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

2. ควรศึกษารูปแบบของการจัดทำงานที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนต่างๆ มากขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนอย่างชัดเจนขึ้น
3. ควรศึกษาประสิทธิผลของโครงการที่นำเสนอตามความต้องการโดยชุมชน และโครงการที่เป็นนโยบายการพัฒนาของผู้บริหารเทศบาล เพื่อเปรียบเทียบความคุ้มค่าของโครงการ
4. ควรศึกษาเปรียบเทียบหน่วยงานที่ดำเนินการเสริมสร้างความคุ้มค่าในการจัดทำงานในรูปแบบต่างๆ เพื่อหาข้อดี ข้อเสีย มาปรับปรุงกระบวนการจัดทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. ควรศึกษาปรับปรุงระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับต่างๆ ที่ส่งผลต่อความคุ้มค่าในการจัดทำงานงบประมาณของเทศบาล

เอกสารอ้างอิง

- กীরติ บุญเจือ. (2555). ปัญหาและทางแก้เกี่ยวกับการอบรมคุณธรรมจริยธรรม(รวมศีลธรรม)ในประเทศไทยจากมุมมองของแฮมมวอล ฮันทิงตัน. ใน รายงานวิจัย (หน้า 24-27). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชนิษฐา กาญจนรังษิณนธ์ และคณะ. (2554). โครงการวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง. ใน รายงานวิจัย (หน้า 69). กรุงเทพมหานคร: กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พระมหาประทีป สิริปญโญ. (2558). การศึกษาวิเคราะห์หน้าที่ทางศีลธรรมของค่านิยมตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา (หน้า 22). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2532). จริยศาสตร์เบื้องต้น : มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2552). การบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐ : การวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวชี้วัด. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โพธิ์เพชร.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2560). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน : กระบวนทัศน์การพัฒนาสู่ประเทศไทย 4.0. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สวัสดิ์ โอน้อย. (มกราคม-มิถุนายน 2558). วิธีการสร้างความสุขตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารเซนต์จอห์น, ปีที่ 18(ฉบับที่ 22).